

Parodą skyrė Lietuvos ir JAV draugystei

levos SLONKSNYTES nuotr.

Trečiadienį Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje atidaryta mobili stendų paroda „Per Atlantą: Lietuvos ir JAV draugystės amžius“.

Lietuvos ir JAV bičiulystės šimtmečio istoriją apibendrinančią parodą kūrė JAV ambasada Lietuvoje, Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekos-muziejaus suburta istorikų komanda.

Istorikai atrinko dokumentus, fotografijas ir kitą istoriografinę medžiagą, vaizduojančią svarbiausius bendros istorijos faktus.

Parodą atidarė projekto komandos vadovas, „The Fulbright“ programos mokslininkas, istorikas dr. Charles Perrin.

Istorikas, šiuo metu dėstantis Vytauto Didžiojo universiteto Humanitariniame fakultete, parodą pristatė lietuviškai. Paroda – šešių žmonių ir keturių mėnesių darbas.

Parodoje Lietuvos ir JAV bendradarbiavimas atskleistas per meną, sportą, ekonomiką, mokslą, diplomatiją.

Didelis dėmesys parodoje skiriamas lietuvių išeivijai Amerikoje, jos vaidmeniui ir indėliui nuo valstybės atkūrimo iki nepriklausomybės atgavimo.

Amerikos lietuviai aktyviai prisidėjo prie Pirmosios Lietuvos įtvirtinimo tarptautinėje arenoje, nenuleido rankų sovietmečiu, visuomet rėmė nepriklausomybės siekį.

Nepamirštas ir Lietuvą bei JAV vienijantis žaidimas – krepšinis.

JAV ambasadorė Lietuvoje Anne Hall šią parodą įvardijo kaip simbolinį Amerikos ir Lietuvos ryšių brandos patvirtinimą.

Paroda bibliotekos III aukšto fojė bus eksponuojama iki gegužės 9 dienos.

„Šiaulių krašto“ inf.

Parodą „Per Atlantą: Lietuvos ir JAV draugystės amžius“ atidarė istorikas dr. Charles Perrin.

Genealogija – tai įdomu

Atkelta iš 3 psl.

Grafui Anton von Gravrock taip pat buvo patikėta saugoti Aukščiausiosios Tarybos pirmininką Vytautą Landsbergį, 1991 m. rugpjūčio pučo metu lydėti tuometinį Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrą Algirdą Saudargą, jo žmoną ir mažametį sūnų Paulių į užsienį ir būti atsakingam už politiko ir jo šeimos saugumą.

Dabar grafas Anton von Gravrock yra vienas iš aktyviausių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorinės atminties išsaugojimo organizacijų narių. Jo tėvas grafas Christoph Vytautas von Gravrock (Kristupas Gravrogkas, 1925–2016) buvo žinomas gydytojas. Jo senelis grafas Antoni Julijan Gravrogk (Antanas Julijonas Gravrogkas, 1880–1958) 1932–1933 metais buvo Kauno burmistru, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto profesoriumi, jis – žinomas inžinierius mechanikas. Pastarojo žmona – bajoraitė Stefanija Gruzdytė-Gruzdz (1884–1977). Jo senelio jaunesnysis brolis grafas Julijan Piotr Grawrogk (Julijonas Gravrogkas, 1885–1968) irgi žinomas inžinierius mechanikas, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto profesorius ir rektorius (1941–1944). Beje, įdomu, kad abu šie broliai grafi kurį laiką priklausė socialdemokratų partijai (jaunesnysis – net iki 1927 metų). Jo prosenelis – grafas Krzysztof Jozef Karol Grawrogk (1839–1913), prosenelio žmona – baronaitė Julija von Goes (mirusi 1885 metais). Ši giminė valdė, gyveno, gimė ir mirė Suvartuvos, Kiaunorių, Stulgių (visi – dabartiniame Kelmės rajone), Švobiškio (dabartinis Pasvalio r.), Medvilionių (dabartinis Joniškio r.) ir kituose Šiaurės Lietuvos dvaruose.

Daug informacijos apie šią giminę pateikta internetinėje svetainėje www.gravrogk.com.

– Paragiuose (dabartinis Akmenės rajonas) gyvena bajorai Ivanauskai. Vieno iš jų dukros žinomos kaip rašytoja Lazdynų Pelėda: Sofija Pšibiliauskienė ir

Julijona Teodora Daujotaitė-Antanaitienė prie Daujotų mauzoliejaus. Polekėlės kaimas (Radviliškio rajonas).

Marija Lastauskienė. Ką galite papasakoti apie šią giminę?

– Rašytojų Sofijos Pšibiliauskienės ir Marijos Lastauskienės tėvas buvo Paragių dvaro savininkas Nikodemus Ivanauskas. Šią giminę daugiau yra išgarsinusios jo dukros rašytojos Sofija ir Marija. N. Ivanauskas taip pat buvo talentingas: menininkas, jo pašaukimas – piešimas. Dailininkas Nikodemus turėjo ir kitų gabumų. Skaptavo skulptūras iš medžio, turėjo ir literaturo gyslelę, rašė eilėraščius ir prozą. N. Ivanauskas išnuomojo savo Paragių dvarą ir su šeima kuriam laikui išvyko gyventi į Miuncheną. Ten studijavo Karališkojoje dailės akademijoje. Vėliau Ivanauskų šeima turėjo finansinių sunkumų. Teko N. Ivanauskui, norint išlaikyti šeimą, uždarbiauti: piešti pagal užsakymus. Yra išlikę N. Ivanausko tapytų darbų: didžiojo altoriaus paveikslas Šiaudinės bažnyčioje, pieštos Kryžiaus kelio stotelės Viešnių bažnyčioje. Nikodemus pragyveno likusį gyvenimą savo dvare Paragiuose. Senatvėje jį slaugė dukterė Marija, jis palaidotas šalia tėvo ir žmonos Tryškių kapinėse.

– „Atolankose“ 2015 metų lapkričio 27 dieną buvo išspausdintas įdomus ir išsamus Genės Juodytės straipsnis apie glaudžiai su Pakruojo ir Pasvalio kraštais

susijusią bajorų Chodakauskų giminę, iš kurios kilusios seserys, Lietuvos Prezidento Antano Smetonos žmona Sofija Chodakauskaitė (1884–1968) ir gamečio Lietuvos Ministro Pirmininko Juozo Tūbelio žmona Jadvyga Chodakauskaitė (1891–1988). Žinau, kad šių metų vasario pabaigoje buvute susitikę su Lietuvos viešėjusiu šios giminės atstovu Kent Alexander Robertson-Chodakowski. Ką galite papasakoti apie šį susitikimą?

– Vasario 25 d. Raudondvario pilyje (Kauno r.) vyko konferencija „Kilmingųjų indėlis į Lietuvos valstybingumo kūrimą“, kurią organizavo VšĮ „Raudondvario dvaras“ ir LDK atmintį puoselėjančias organizacijas telkianti, neseniai atkurta LDK Ponų taryba. Šioje konferencijoje buvo siekiama aptarti Lietuvos kilmingųjų šeimų indėlį ir mūsų valstybės kūrimą nuo seniausių amžių iki dabartinių laikų. LGHD tarybos narys prof. Adas Jakubauskas pakvietė Chodakauskų giminės atstavą Kent Alexander Robertson-Chodakowski į šį renginį. Kent Chodakowski džiaugėsi atvykęs į Lietuvą, buvo malonu su šiuo garbingu svečiu susipažinti. K. Chodakowski patiko organizuota konferencija, jį supanti draugija, jis ir ateityje planuoja mus aplankyti dažniau.

– Kokias dar įdomesnes Šiaurės Lietuvos krašto kilmingųjų gimines norite paminėti? Aišku, jų yra nemažai, bet bent keletą iš jų.

– Viena iš jų – Daujotai. Radviliškio rajone, netoli Tyrulių, yra Dievo užmirštas Polekėlės kaimelis, kuriame nuo senų laikų buvo Daujotų dvaras. Ir kaimas šiaip sau, ir dvaras, kokių Lietuvoje begalės, tačiau šio dvaro buvę šeimininkai Daujotai (Dowiatt) yra išskirtiniai.

Lenkijos karaliaus Augusto dekretu Andrius Daujotas buvo paskirtas Žemaitijos medžiokliu, vėliau Žemaitijos taurininku. Jo vaikai, anūakai ir proanūakai Vilius, Baltramiejus, Jokūbas ėjo reikšmingas pareigas Žemaitijoje ir Lietuvoje. Šios giminės atstovai buvo Raseinių, Šiaulių pavietų teisėjais, Seimų delegatais, karininkais. Ypač pasižymėjo Daujotų dvaro savininkas Kalikstas Daujotas, gyvenęs 1776–1861 m. Jis buvo Šiaulių pavieto teisėjas, Bajorų seimo pirmininkas, Napoleono armijos kapitonas.

Prasidėjęs 1861 m. sukilimui, Kaliksto brolis Kajetonas, Zastarčių dvaro savininkas, jo sūnus Jurgis, Pušinavos dvaro savininkas Povilas Bagdonavičius, bajoras Jonas Erstelis, baronas Aleksandras Šulcas organizavo sukilėlių būrius ir vadovavo mūšiams su Rusijos okupacine kariuomene. Nuslopinti sukilimai, bajorai Kajetonas Daujotas, bajoras Povilas Bagdonavičius, bajoras Jonas Erstelis ir baronas Aleksandras Šulcas buvo areštuoti ir uždaryti į Šiaulių tardymo kalėjimą. Kajetano Daujoto sūnui poručikui Jurgiui Daujotui pavyko pasislėpti, bet caro sekliai jį susekė Rygoje ir suėmė. Šiaulių kalėjimo medikai, apžiūrėję suimtajį ir konstatavo daugybinį poručiko Jurgio Daujoto sužeidimą ir dėl žaizdų negalintį duoti parodymų.

Vėliau bajorai Jurgis Daujotas, Povilas Bagdonavičius, Jonas Erstelis ir baronas Aleksandras Šulcas buvo teisiami ir nuteisti mirties bausme.

Štai kokie didvyriai yra kilę iš niekuo nepasizyminčių Polekė-

lės, Pušinavos ir išnykusio Zastarčių dvaro. Jų kapai nežinomi, o štai Polekėlėje esančių Daujotų mauzoliejus koplyčia išniekinta, karstai išmesti, o koplytėlėje buvo išmūrytas židinytis ir parengta vieta šašlykinei. Atsitiktinai išliko bajoro, Napoleono armijos kapitono Sviderskos kapas ir paminklinis kryžius, bet jau niekas nebežino, o kas čia per Kalikstas Daujotas, pamirštas kilnus žmogus ir tautos didvyris.

„Padėdamas gėlių ant jo kapo aš dėkoju jam už tai, kad esu, kad matau pasaulį, gyvenu, kad Lietuva yra tokia, kokia yra ir čia yra nemažas mano prosenelių Daujotų indėlis. Didžiuojuosi būdamas jų palikuoniu. Prieš kelias dienas gavau žinutę iš Šiaulių „Aušros“ muziejaus, kur kartu buvo atsiųstos ir dvi nuotraukos, vienoje nuplėtas paveikslas žmogaus karine uniforma, o kitoje – nufotografuotas paveikslas nugarėlėje darytas įrašas: „Kalixt Dowiat, marszałek Szawelski, wr. 1827. Kapitan wojsk Napoleonskich“. Klausimas, ar man kas nors žinoma apie tą žmogų? Taip, tai tas pats Kalikstas Daujotas, Daujotų dvaro savininkas, Šiaulių pavieto teisėjas, maršalka, Napoleono armijos kapitonas. Šį Šiaulių „Aušros“ muziejaus darbuotojų atradimą laikau įvykiu stebuklu. Gal dabar ir šie didvyriai atsirastų tinkama vieta ir pagarba Lietuvos istorijoje“ – pasakoja LGHD tarybos narys Juozas Antanaitis.

Tikrai yra labai daug kilmingųjų giminių, turėjusių savo valdas šiame Lietuvos regione. Dar paminėsiu tik keletą iš jų: Bistramus (Bistrampolio dvaras, Kučiai, Panevėžio r.), Karpis (Joniškėlio dvaras, Pasvalio r.), Vilhelma fon Roppą (Pakruojo dvaras), Povilą Puziną (Kalneliškių arba Didžiųjų Grūzių dvaras, Pasvalio r.).